

*****

ปัญหาการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงานอันมีลิขสิทธิ์

Problems of Private use in copyright.

ศदानันท์ โสดาดิษฐ์

Sadanan Sodadit

*คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

Email: sadananlaw@gmail.com

Received April 29, 2024 : Revised: January 6, 2026: Accepted: January 7, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาเรื่องลักษณะและเกณฑ์ของการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงานอันมีลิขสิทธิ์ ปริมาณและสัดส่วนการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงานอันมีลิขสิทธิ์ และขอบเขตการใช้ดุลพินิจของศาลในการตัดสินคดีตามหลักการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยเปรียบเทียบกฎหมายไทยและระหว่างประเทศเกี่ยวกับการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง รวมทั้งเปรียบเทียบกฎหมายญี่ปุ่น อังกฤษ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา

ผลการศึกษาพบว่ากฎหมายไทยและต่างประเทศยังคงมีปัญหาในการกำหนดลักษณะและเกณฑ์ของการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงานอันมีลิขสิทธิ์ รวมทั้งปัญหาการใช้ดุลพินิจพิจารณาเรื่องปริมาณและสัดส่วนของการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงานอันมีลิขสิทธิ์ อย่างไรก็ตาม กฎหมายระหว่างประเทศเองก็กำหนดหลักการนี้ไว้อย่างกว้างโดยปล่อยให้ประเทศสมาชิกตัดสินใจเลือกกำหนดเองได้ภายใต้หลักการของการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ที่คำนึงถึงความสมดุลของการได้ประโยชน์ระหว่างผู้ทรงสิทธิกับสาธารณะ กำหนดแนวทางในการชั่งน้ำหนักและให้ความสำคัญของปัจจัยต่างๆ กล่าวคือ ในกรณีที่น้ำหนักของปัจจัยต่างๆ ใกล้เคียงกัน ให้ถือปัจจัยที่ 4 คือ ผลกระทบต่อคุณค่าของงานและตลาด เป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาขั้นสุดท้าย เนื่องจากเป็นองค์ประกอบหลักที่แสดงถึงผลกระทบต่อแรงจูงใจในการสร้างสรรค์งานของเจ้าของลิขสิทธิ์ และมีผลต่อวงจรการพัฒนาเศรษฐกิจ และในการพิจารณาว่าเป็นการใช้งานอย่างเป็นธรรมหรือไม่ ควรชั่งน้ำหนักปัจจัยทั้ง 4 ประการรวมกัน โดยไม่ควรถือว่าหากขัดต่อปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งก็ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ทันที เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและการใช้ดุลพินิจอย่างรอบคอบ

คำสำคัญ: การใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง , ครอบครองและญาติสนิท

Abstract

*****

This research is qualitative research (Qualitative research) with the objective of studying the problem of the nature and criteria for using copyrighted works for one's own benefit. Quantity and proportion of use for one's own benefit in copyrighted work. and the extent of the use of the court's discretion in adjudicating cases according to the principle of use for one's own benefit in copyrighted works. By comparing Thai and international laws regarding use for one's own benefit. Including comparing the laws of Japan, England, France, and the United States.

The results of the study reveal that Thai and international laws still have problems in determining the nature and criteria for use for personal gain in copyrighted works. Including the problem of using discretion to consider the amount and proportion of use for one's own benefit in copyrighted works. However, international law itself specifies this principle broadly, allowing member countries to make their own choices under the principle of leniency. Protect copyright that takes into account the balance of benefits between the rights holder and the public. The guidelines for weighing and prioritizing various factors state that, in cases where the weight of the factors is close, the fourth factor—the impact on the value of the work and the market—should be considered the crucial final factor. This is because it is a key element reflecting the impact on the copyright holder's motivation to create the work and its effect on the economic development cycle. In determining whether something is considered fair use, all four factors should be weighed together, and it should not be assumed that conflict with any one factor immediately constitutes copyright infringement. This is to allow for flexibility and careful judgment.

Keywords: private Use, family and close relatives.

บทนำ

ในยุคแห่งดิจิทัล ลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ประเภทหนึ่งที่ทรงอิทธิพลมากที่สุดใน การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาด้านเทคโนโลยี ความเจริญก้าวหน้าของสังคมและเศรษฐกิจ การใช้ประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ได้มีการพัฒนาในรูปแบบดิจิทัลมากขึ้น ในขณะเดียวกันกฎหมายลิขสิทธิ์ที่กำหนดถึงสิทธิของผู้ทรงสิทธิอันเป็นการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ ก็คำนึงถึงหลักการสร้างดุลแห่งประโยชน์ระหว่างผู้ทรงสิทธิกับสาธารณชน (Balance of benefit between the right holder and public)

*****

การให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ภายใต้อนุสัญญาเบอร์น จัดได้ว่าเป็นแม่บทของการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ ซึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์ในแต่ละประเทศได้มีการกำหนดข้อจำกัดและข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์ที่แตกต่างกัน แต่สำหรับประเทศที่เป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) นอกเหนือจากการบัญญัติกฎหมายภายในให้มีความสอดคล้องกับอนุสัญญาเบอร์นว่าด้วยการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic work) แล้ว ยังต้องบัญญัติกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights: TRIPs) หรือความตกลงทริปส์

ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามอนุสัญญากรุงเบอร์น วางหลักเกี่ยวกับข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์ในกรณีทั่วไป โดยวางหลักไว้ว่า “ในกฎหมายภายในของประเทศสมาชิก อนุญาตให้มีการทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์ได้ในบางกรณี โดยการทำซ้ำนั้นจะต้องไม่เป็นการขัดต่อหารแสวงหาประโยชน์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร และบทบัญญัติของความตกลงทริปส์ กำหนด “ให้ประเทศสมาชิกสามารถกำหนดขอบเขตของข้อจำกัดหรือข้อยกเว้นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในกรณีเฉพาะ ซึ่งไม่เป็นการขัดต่อหารแสวงหาประโยชน์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร” ไม่ได้ระบุการกระทำใดเป็นการเฉพาะ แต่เป็นการบัญญัติไว้โดยกว้าง หากพิจารณาตามกฎหมายระหว่างประเทศนี้ จะพบว่าได้กำหนดไว้ทำนองเดียวกันว่า การจำกัดสิทธิของผู้ทรงสิทธิด้วยการยินยอมให้สาธารณะเข้าใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ได้ โดยไม่ต้องขอความยินยอมและไม่ถือว่าเป็นละเมิดลิขสิทธิ์นั้น หากเป็นการกระทำที่มีลักษณะไม่เป็นการขัดต่อหารแสวงหาประโยชน์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร” กฎหมายลิขสิทธิ์ไทยได้บัญญัติข้อความเช่นว่านี้ไว้ในมาตรา 32 วรรคแรก และยังสามารถถึงกรณีที่เป็นกรกระทำอันไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ในวรรคสอง

ตามบทบัญญัติในมาตรา 32 วรรคสอง (2) มีข้อความอันน่าสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีการถกอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง แต่ยังไม่ได้ข้อยุติที่ชัดเจนจนถึงปัจจุบันนี้ และโดยที่ประเทศที่พัฒนาแล้วมีความพยายามในการที่จะผลักดันให้มีการคุ้มครองลิขสิทธิ์อย่างเข้มงวด จึงยังเป็นข้อถกเถียงกันว่าการอ้างข้อยกเว้นมิให้ถือว่าเป็นละเมิดลิขสิทธิ์นั้น ควรจะมีขอบเขตประการใด โดยเฉพาะในประเด็นที่ยังหาข้อยุติไม่ได้ว่าการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่นในครอบครัวหรือญาติสนิทนั้น ควรจะวางเกณฑ์การพิจารณาอย่างไรจึงเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาเรื่องลักษณะและเกณฑ์ของการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงานอันมีลิขสิทธิ์
2. เพื่อศึกษากฎหมายปัญหาปริมาณและสัดส่วนการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงานอันมีลิขสิทธิ์

*****

3. เพื่อศึกษาปัญหาขอบเขตดุลพินิจของศาลในการตัดสินคดีตามหลักการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง
ในงานอันมีลิขสิทธิ์

4. เพื่อหาข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ทางวิชาการและทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาการใช้กฎหมาย
เรื่องข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์อันเกิดจากการใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว ครอบครัวและญาติสนิท

สมมติฐานของการวิจัย

การใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงานอันมีลิขสิทธิ์มีปัญหากฎหมายอยู่หลายประการ ตาม
พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตาม
มาตรา 32 โดยเฉพาะตามมาตรา 32 วรรคสอง (2) คือการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงานอันมีลิขสิทธิ์
สำหรับการอ้างอิงตามมาตรา 33 อันได้แก่ปัญหาลักษณะและเกณฑ์ของการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงาน
อันมีลิขสิทธิ์ ปริมาณและสัดส่วนการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงานอันมีลิขสิทธิ์ รวมทั้งเรื่องขอบเขตการ
ใช้ดุลพินิจของศาลในการตัดสินคดีเกี่ยวกับข้อยกเว้นโดยเฉพาะเรื่องการใช้ส่วนตัว จึงจำเป็นต้องศึกษา
กฎหมายและคำพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการใช้กฎหมายให้ถูกต้องตามหลักการของ
การคุ้มครองลิขสิทธิ์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การทำวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาวิจัยค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร
(Documentary Research) ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกฎหมายไทยคือพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และ
ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม และกฎหมายต่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง โดยสืบค้นรวบรวมข้อมูล
จากหนังสือ ตำรา บทความในวารสาร วิทยานพนธ์ งานวิจัย ทั้งที่เป็นเอกสารและข้อมูลจากเว็บไซต์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มีขอบเขตในการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องความหมายและลักษณะการใช้เพื่อประโยชน์ของ
ตนเอง (Private use) ในงานอันมีลิขสิทธิ์ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นกฎหมายไทย
คือ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 รวมทั้งกฎหมายต่างประเทศ เช่น กฎหมายของสหรัฐอเมริกา
อังกฤษ ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น ประกอบกับกฎหมายระหว่างประเทศ ได้แก่ อนุสัญญากรุงเบิร์น (Berne
Convention on Literary and Artistic Work) และข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับ
การค้า (Agreement on Trade – Related Aspects of Intellectual Property Rights : TRIPs) โดยจะได้
วิเคราะห์ปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์ในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องลักษณะและเกณฑ์ของการใช้เพื่อ
ประโยชน์ของตนเองในงานอันมีลิขสิทธิ์ ปัญหาปริมาณและสัดส่วนการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงานอันมี
ลิขสิทธิ์ และปัญหาขอบเขตดุลพินิจของศาลในการตัดสินคดีตามหลักการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงาน
อันมีลิขสิทธิ์

ผลการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะและเกณฑ์ของการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงานอันมีลิขสิทธิ์ พบว่า การตีความการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง บุคคลอื่นในครอบครัว ญาติสนิท

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ได้บัญญัติข้อยกเว้นการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ไว้โดยเฉพาะ ด้วยมาตรา 32 วรรคสอง ซึ่งเป็นมาตราที่กล่าวถึงเรื่องการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง (Private use) โดยมาตรา 32 วรรคสอง (2) ได้วางหลักไว้ว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามวรรคหนึ่ง มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่นในครอบครัวหรือญาติสนิท”

จากมาตรา 32 วรรค 1 และ มาตรา 32 วรรคสอง (2) จึงอาจสรุปได้ว่า การนำงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่นในครอบครัวหรือญาติสนิท มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานตามปกติและไม่กระทบกระเทือนสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร

จะเห็นได้ว่า ในการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่ จะต้องพิจารณาที่มาตรา 32 วรรค 2 (1) ถึง (8) ควบคู่กันไป ซึ่งรวมถึง (2) เรื่อง Private use ด้วย หากไม่เป็นไปตามการกระทำที่กำหนดไว้ใน (1) ถึง (8) ย่อมถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยทันที แม้ว่าจะไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานตามปกติและไม่กระทบกระเทือนสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควรก็ตาม ดังนั้น การตีความคำนิยามเรื่องการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองและครอบครัว ญาติสนิท จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นด่านแรกในการพิจารณาว่าการกระทำถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่

ในขณะที่กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า “ครอบครัวและญาติสนิท” ดังกล่าวเอาไว้ แต่ในกฎหมายลิขสิทธิ์ฝรั่งเศส ได้ระบุเกี่ยวกับถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “ครอบครัวและญาติสนิท” เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ส่วนตัวไว้ในมาตรา L122-5 โดยใช้คำว่า “Les représentations privées et gratuites effectuées exclusivement dans un cercle de famille” กล่าวคือ กฎหมายฝรั่งเศสใช้คำว่า “cercle de famille” แปลว่า “ในวงครอบครัว” และมีคำว่า “gratuites” แปลว่า “ไม่เสียค่าตอบแทน” ในตัวบทด้วย ในขณะที่กฎหมายลิขสิทธิ์ญี่ปุ่นเขียนไว้ในมาตรา 30 ว่า “ผู้ใช้งานอันมีลิขสิทธิ์สามารถทำสำเนาผลงานที่มีลิขสิทธิ์ได้เพื่อใช้ส่วนตัว หรือภายในบ้าน” โดยใช้คำว่า “家庭内” อ่านว่า คะ-เต-โน แปลว่า “การใช้ภายในบ้านพักอาศัย”

อย่างไรก็ดี ในการบัญญัติกฎหมายมาตรา 32 วรรค (2) ขึ้นมานั้น เจตนารมณ์ของกฎหมาย คือ การให้สิทธิยกเว้นแก่ผู้ที่ใช้งานอันมีลิขสิทธิ์เพื่อประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญ หากแต่ว่าโดยธรรมชาติของงานอันมีลิขสิทธิ์บางประเภทนั้น การใช้งานเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของผู้หนึ่งย่อมเอื้อประโยชน์ต่อบุคคลอื่นที่ใกล้ชิด เช่น ครอบครัว หรือญาติสนิทของตนด้วย แต่เพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ตามสมควร ตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง ตัวบทจึงจำกัดไว้แค่เพียงครอบครัวและญาติสนิทเท่านั้น ดังนั้น ไม่ว่าจะการใช้ประโยชน์

*****

กรณีใด ๆ ย่อมควรที่จะต้องมีตนเองเป็นส่วนประกอบหลักของการใช้ประโยชน์ด้วย หากไม่มีตัวเองเป็นส่วนประกอบหลัก ย่อมถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

2. ปริมาณและสัดส่วนการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง ในงานอันมีลิขสิทธิ์ พบว่า

กฎหมายลิขสิทธิ์มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์กับการอนุญาตให้สาธารณชนใช้งานได้บางส่วนเพื่อประโยชน์สาธารณะ อย่างไรก็ตามหากมีการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ในปริมาณหรือสัดส่วนที่มากเกินไปจนสมควร ย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิและผลประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ เพราะฉะนั้นการพิจารณาปริมาณและสัดส่วนให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมจึงมีความสำคัญ

2.1 ปริมาณและสัดส่วนการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในสหรัฐอเมริกา

การใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้มีบทบัญญัติที่ระบุโดยตรงในของกฎหมายลิขสิทธิ์ แต่มีการกำหนดข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 107 ถึง มาตรา 122 ของกฎหมายลิขสิทธิ์สหรัฐอเมริกา โดยนำหลักการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์อย่างเป็นทางการบัญญัติไว้ 4 ขั้นตอน เรียกว่า “fair use” ซึ่งเป็นการสะสมประสบการณ์ในการตัดสินใจของผู้พิพากษาในอดีตบัญญัติไว้ในกฎหมายลิขสิทธิ์มาตรา 107 ในการพิจารณาว่าเป็นการใช้งานอย่างเป็นทางการหรือไม่ โดยพิจารณาปัจจัยต่อไปนี้

ปัจจัยแรก คือ วัตถุประสงค์ของลักษณะของการใช้ลิขสิทธิ์ (Purpose and nature of the use) ต้องไม่เป็นการใช้งานเชิงพาณิชย์ และถ้าใช้เพื่อการศึกษาต้องไม่เป็นการแสวงหาผลกำไร

ปัจจัยที่สอง คือ ลักษณะของงานอันมีลิขสิทธิ์ (Nature of the copyright work) เช่น บทความข่าวสั้นๆ มีแนวโน้มที่จะอนุญาตให้คัดลอกได้มากกว่างานประเภทยาว

ปัจจัยที่สาม คือ จำนวนและสัดส่วนของงานที่ใช้เมื่อเทียบกับผลงานอันมีลิขสิทธิ์ทั้งหมด (Amount and substantiality used) ปัจจัยนี้ใช้พิจารณาว่าการใช้งานลิขสิทธิ์นั้นในปริมาณมากน้อยเพียงใด ยิ่งใช้งานมากก็อาจถูกพิจารณาว่านำไปใช้โดยละเมิดได้ นอกจากปริมาณแล้ว ยังพิจารณาด้านคุณภาพด้วย แม้จะใช้เพียงส่วนเล็กน้อย แต่ถ้าส่วนที่ใช้นั้นเป็น "ส่วนสำคัญ" หรือ "หัวใจ" ของผลงานทั้งหมด ก็อาจถือว่าเกินขอบเขตของการใช้งานอย่างเป็นทางการได้ เช่น การคัดลอกคำจากในหนังสือแค่ 1% แต่อาจเข้าข่ายถือว่าเกินสมควรได้หากเป็นคำที่เป็นหัวใจของงานหนังสือนั้น

และปัจจัยสุดท้าย คือ ผลกระทบต่อตลาดและมูลค่าของงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น (Effect upon potential market and value of the copyrighted work) ปัจจัยนี้พิจารณาว่าการใช้งานนั้น นั้นจะกระทบกับการหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือไม่ หรืออาจมีผลกระทบต่อตลาดหรือมูลค่าของงานลิขสิทธิ์นั้น หรืออาจจะเป็นการแข่งขันหรือลดทอนตลาดที่เจ้าของลิขสิทธิ์กำลังใช้ประโยชน์อยู่หรือคาดว่าจะใช้ประโยชน์ในอนาคตอันใกล้ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ข้อยกเว้นนี้อนุญาตให้มีการทำซ้ำหรือดัดแปลงงานที่มีลิขสิทธิ์ได้บางส่วนโดยไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ หากเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ที่กฎหมายอนุญาต เช่น การวิจารณ์ การศึกษา การรายงานข่าว การวิจัย หรือการใช้ประโยชน์ที่ไม่แสวงหากำไร โดยทั่วไปการทำสำเนางานเพื่อการใช้งาน

*****

ส่วนตัวถือเป็นการใช้งานที่สมเหตุสมผลภายใต้ข้อยกเว้นนี้ โดยต้องพิจารณาปัจจัยอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น ปริมาณการคัดลอกและผลกระทบต่อตลาดงานดังกล่าว การตีความดุลยพินิจจึงขึ้นอยู่กับคดีเป็นรายๆ ไป แม้ว่ามาตรา 107 จะไม่ได้ระบุถึง “การใช้งานส่วนตัว” โดยตรง แต่การทำสำเนางานเพื่อการใช้งานส่วนตัวนั้น ได้รับการยอมรับว่าเป็นการใช้งานภายใต้หลักการของ Fair Use ตามที่ศาลได้ตีความไว้ในคดีต่างๆ

2.2 ปริมาณและสัดส่วนการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในประเทศอังกฤษ

การใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในประเทศอังกฤษได้มีการกำหนดข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 28B ของกฎหมายลิขสิทธิ์อังกฤษ โดยใช้หลัก “การปฏิบัติที่เป็นธรรม” (Fair Dealing) การทำสำเนาโดยบุคคลสำหรับประโยชน์ส่วนตัว โดยไม่นับเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากมีการทำสำเนาที่มีลิขสิทธิ์โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และไม่ได้กระทำเพื่อวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์ และใช้กับการทำสำเนาบางส่วนเท่านั้น และสำเนาที่สร้างขึ้นต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของบุคคลนั้นเท่านั้น ในการพิจารณาว่าเป็นหลักปฏิบัติที่เป็นธรรมกำหนดข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ 3 กรณี ดังต่อไปนี้

กรณีแรก คือ การปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเพื่อการวิจัยหรือศึกษาส่วนบุคคล

กรณีที่สอง คือ การปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเพื่อการวิจารณ์หรือประเมินผล

กรณีที่สาม คือ การปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเพื่อการรายงานข่าวเหตุการณ์ประจำวัน

ในการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการปฏิบัติที่เป็นธรรมหรือไม่นั้น นอกจากหลักเกณฑ์ทั้ง 3 ประการแล้ว ยังคงต้องพิจารณาถึงปัจจัยอื่นประกอบด้วย โดยกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศอังกฤษ บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่จะพิจารณาจากการวินิจฉัยของศาลเป็นหลัก ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าว ประกอบด้วย วัตถุประสงค์และลักษณะของการใช้งานลิขสิทธิ์ ปริมาณของงานที่ถูกนำไปใช้ แรงจูงใจเพื่อการใช้งานลิขสิทธิ์ รวมถึงผลกระทบต่อตลาดและมูลค่าของงานลิขสิทธิ์ ดังนั้น กฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษจึงให้ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงสำหรับการทำสำเนาเพื่อประโยชน์ส่วนตัวที่ไม่เป็นไปในเชิงพาณิชย์ โดยบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 28B ซึ่งข้อยกเว้นนี้มีขอบเขตจำกัด เช่น ใช้ได้เฉพาะการทำสำเนาบางส่วนเท่านั้น แต่ก็ถือเป็นการรับรองการใช้งานส่วนตัวในบริบทของกฎหมายลิขสิทธิ์อังกฤษอย่างชัดเจน

2.3 ปริมาณและสัดส่วนการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในประเทศฝรั่งเศส

กฎหมายลิขสิทธิ์ของฝรั่งเศสได้กำหนดข้อยกเว้นเพื่ออนุญาตให้มีการทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์เพื่อการใช้งานส่วนตัว โดยมีรายละเอียดดังนี้ มาตรา L122-5 2° กำหนดว่า “การทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์ หากเป็นการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง และมีได้กระทำเพื่อแสวงหากำไร การทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นสามารถกระทำได้” ดังนั้น ข้อยกเว้นนี้อนุญาตให้บุคคลสามารถทำสำเนาอันมีลิขสิทธิ์ เช่น หนังสือ ภาพยนตร์ เพลง เพื่อการใช้งานส่วนตัวของตนเองได้ โดยมีปัจจัยต่อไปนี้

ปัจจัยแรก คือ ต้องเป็นการทำสำเนาเพื่อการใช้งานส่วนตัวเท่านั้น ไม่ใช่เพื่อการค้าหรือการหาผลประโยชน์ทางธุรกิจ

ปัจจัยที่สอง คือ จำนวนสำเนาต้องอยู่ในวงจำกัด เช่น จำนวนสมาชิกในครอบครัว ไม่ใช่การทำสำเนาจำนวนมากเพื่อแจกจ่ายแก่บุคคลอื่น

*****

ปัจจัยสุดท้าย คือ ต้องไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์

อย่างไรก็ดี เมื่อมีการทำสำเนางานที่มีลิขสิทธิ์เป็นการส่วนตัวจากต้นฉบับที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย การกระทำดังกล่าวจะไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยบทบัญญัตินี้มีข้อจำกัด คือ สำเนาดังกล่าวต้องเป็นการทำขึ้นเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของบุคคลเท่านั้น ไม่ใช่เพื่อวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์ และต้องทำสำเนาจากต้นฉบับที่ได้มาอย่างชอบด้วยกฎหมาย แต่มีข้อยกเว้นสำหรับงานบางประเภท เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์

2.4 ปริมาณและสัดส่วนการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นได้มีการกำหนดข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ในกรณีทั่วไปไว้ โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 30 (1) ของกฎหมายลิขสิทธิ์ญี่ปุ่น ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์ที่เกี่ยวกับการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือใช้ภายในครอบครัว หรือใช้ในขอบเขตจำกัด โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยวางหลักเกณฑ์ไว้ว่า “การทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้ส่วนตัว การใช้ภายในครอบครัว หรือการใช้ในวงจำกัดคล้ายคลึงกันนั้น ให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย เท่าที่การกระทำดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดความเสียหายเกินสมควร ต่อการแสวงหาประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยพิจารณาจากลักษณะและวัตถุประสงค์ของงาน จำนวนสำเนา และรูปแบบของการทำซ้ำนั้น” ดังนั้น บทบัญญัตินี้จึงอนุญาตให้บุคคลสามารถทำสำเนาอันมีลิขสิทธิ์ได้เพื่อการใช้ส่วนตัวไม่ใช่เชิงพาณิชย์ เช่น การศึกษาส่วนตัวหรือความบันเทิงภายในกลุ่มจำกัดของครอบครัวหรือเพื่อน แต่ต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อการแสวงหาประโยชน์ที่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์มากเกินไป โดยพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ เช่น ลักษณะของงาน วัตถุประสงค์ในการทำสำเนา จำนวนสำเนาที่ทำ และรูปแบบของการทำสำเนานั้น อย่างไรก็ตาม บทบัญญัตินี้พยายามสร้างดุลยภาพระหว่างสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์และผลประโยชน์สาธารณะ

2.5 ปริมาณและสัดส่วนการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในประเทศไทย

ปริมาณและสัดส่วนการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองนั้น ไม่ได้ถูกบัญญัติไว้โดยตรงในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งอาจทำให้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย กล่าวคือ ข้อดีคือการกำหนดปริมาณหรือสัดส่วนตายตัวอาจทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการปรับใช้กับบริบทและสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้ เช่น การคัดลอกบางส่วนจากหนังสือเรียนเพื่อการศึกษาอาจมีปริมาณที่แตกต่างจากการคัดลอกบางส่วนจากภาพยนตร์ เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกันก็มีข้อเสียคือ อาจก่อให้เกิดความคลุมเครือและการตีความทางกฎหมายที่แตกต่างกันได้

อย่างไรก็ดี มาตรา 32 วรรค 2 (2) ไม่ได้มีการบัญญัติไว้อย่างรัดกุมถึง “การห้ามค้ากำไร” เฉกเช่นเดียวกับ (1) ที่ได้บัญญัติว่า วิจัยหรือศึกษางานนั้น อันมิใช่การ “กระทำเพื่อหากำไร” หรือ (6) ที่ได้บัญญัติว่า ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏโดยผู้สอน เพื่อประโยชน์ในการสอนของตน “อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร” ผู้วิจัยจึงเห็นว่า เจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องของ Private use บัญญัติไว้เพื่ออนุญาตให้ใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองเท่านั้น ในแนวทางการพิจารณาว่าการกระทำใดเข้าข่ายเป็น “การใช้งานเพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือครอบครัว” ตามที่กฎหมายลิขสิทธิ์อนุญาตนั้น ควรมีวิธีและขั้นตอนในการพิจารณา ดังนี้

*****

ขั้นตอนแรก พิจารณาว่าเป็นการใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวอย่างแท้จริงหรือไม่ ในการพิจารณาว่าการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์เข้าข่ายเป็นการใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวตามมาตรา 32 วรรคสอง (2) แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 หรือไม่นั้น ประเด็นสำคัญคือ งานที่ผู้ใช้งานนำมาใช้ ต้องมีตนเองเป็นส่วนหลักหรือเป็นศูนย์กลางของการใช้ประโยชน์นั้นด้วย โดยอาจมีบุคคลอื่นที่เป็นครอบครัวหรือญาติสนิทของตนเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยได้ก็ได้ แต่ต้องมีใช่เป็นการใช้เพื่อคนอื่นเป็นหลัก มิเช่นนั้นก็ไม่ถือว่าเป็นการใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวแล้ว

ขั้นตอนที่สอง พิจารณาวัตถุประสงค์ของการใช้งาน เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าเป็นการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์เพื่อประโยชน์ของตนเองอย่างแท้จริง ประเด็นสำคัญลำดับถัดมาที่ต้องนำมาพิจารณาคือ วัตถุประสงค์ของการใช้งานนั้นมีลักษณะเป็นการใช้เพื่อการค้าหรือหากำไร หรือเป็นการแสวงหาประโยชน์จากงานในทางการค้าตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือไม่ หากพบว่าการใช้งานนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าหรือแสวงหากำไร แม้จะเป็นการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองก็ตาม ก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็นการใช้ตามข้อยกเว้นที่ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา 32 วรรคสอง (2)

ขั้นตอนที่สาม พิจารณาว่าเป็นสาระสำคัญของงานหรือไม่ เป็นการพิจารณาว่าการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์เพื่อประโยชน์ส่วนตัวนั้น เป็นหัวใจหรือแก่นแท้ของงานหรือไม่ จนถึงขนาดกระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร ซึ่งหลักการสำคัญที่ต้องคำนึงคือ การใช้งานนั้นต้องไม่ลงลึกไปถึงส่วนที่เป็น “หัวใจหลัก” “แก่นแท้” หรือ “สาระสำคัญ” ของงานจนเกินควร เพราะหากเป็นหัวใจสำคัญของงานจริง ๆ ก็อาจกระทบกระเทือนเจ้าของสิทธิ์ได้

ขั้นตอนสุดท้าย พิจารณาปริมาณหรือสัดส่วนที่เหมาะสม หากพบว่าการใช้งานนั้นไม่ได้เป็นการนำส่วนอันเป็นสาระสำคัญ หัวใจ หรือแก่นแท้ของงานไปใช้ ก็ควรพิจารณาต่อไปถึงปริมาณหรือสัดส่วนที่เหมาะสมของการว่าควรเป็นเท่าใด เพื่อให้แน่ใจว่าการใช้งานนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร โดยการพิจารณาปริมาณการใช้งานนี้ ต้องพิจารณาเปรียบเทียบเนื้อหาส่วนที่นำมาใช้กับเนื้อหาโดยรวมทั้งหมดของงาน และต้องคำนึงถึงลักษณะของงานประเภทนั้น ๆ ด้วยว่าโดยปกติแล้วมักมีการนำมาใช้ในลักษณะหรือขอบเขตเช่นใด

ในการพิจารณาว่าการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ใดเข้าข่ายการ “ใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว” ตามมาตรา 32 วรรคแรกแห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่นั้น ศาลไทยมักจะนำมาตรา 32 วรรคสองมาปรับใช้ประกอบการพิจารณาด้วยควบคู่กันไป แต่ประเด็นสำคัญคือ กฎหมายลิขสิทธิ์นั้น ไม่ได้กำหนดรายละเอียดเรื่องสัดส่วนและปริมาณการใช้ที่เป็นนัยสำคัญไว้อย่างชัดเจน จึงเป็นการยากที่จะมีแนวทางการพิจารณาที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

3. การใช้ขอบเขตดุลพินิจของศาลในการตัดสินคดีตามหลักการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงานอันมีลิขสิทธิ์ พบว่า

*****

ดุลพินิจในการพิจารณาข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นหลักการพื้นฐานของศาลเพื่อที่จะดุลระหว่าง ประโยชน์ของเจ้าของงานลิขสิทธิ์และประโยชน์สาธารณชนในภาพรวมโดยให้อำนาจศาลโดยตรงที่จะป้องกันหรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้งต่างของการ บังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ ทั้งเป็นการให้อำนาจศาลที่จะวินิจฉัยจากพื้นฐานของข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี ซึ่งอาจใช้เกณฑ์หรือระดับที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ โดยต้องขึ้นอยู่กับสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ ด้วย ประกอบกับคดีลิขสิทธิ์มีความซับซ้อนและต้องพิจารณาองค์ประกอบในหลายแง่มุม อาจไม่สามารถใช้บทบัญญัติกฎหมายอย่างเดียวกันได้ในทุกกรณี การให้ดุลพินิจจึงเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ศาลสามารถชั่งน้ำหนักข้อเท็จจริงและพิจารณาปัจจัยต่างๆ ได้อย่างรอบด้าน เพื่อให้ได้คำตัดสินที่เป็นธรรมและสมมูลมากที่สุด

3.1 หลักเกณฑ์พิจารณาการใช้ขอบเขตดุลพินิจของศาลสหรัฐอเมริกา

เพื่อเป็นแนวทางหลักเกณฑ์พิจารณา ศาลสหรัฐอเมริกาใช้หลักการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์อย่างเป็นธรรม ที่บัญญัติไว้เพียง 4 ขั้นตอนที่เรียกว่า “fair use” ซึ่งเป็นการสะสมประสบการณ์ในการตัดสินคดีของผู้พิพากษาในอดีต มาบัญญัติไว้ในกฎหมายลิขสิทธิ์มาตรา 107 ในกรณีการใช้อย่างเป็นธรรมตามกฎหมายลิขสิทธิ์สหรัฐอเมริกา

ต้องพิจารณาปัจจัย 4 ประการ ได้แก่ ประการแรก คือ วัตถุประสงค์ของการใช้งาน ไม่ว่าจะใช้งานดังกล่าวในเชิงพาณิชย์หรือ เพื่อการศึกษาที่ไม่แสวงหากำไร ประการที่สอง ลักษณะธรรมชาติงานที่มีลิขสิทธิ์ ประการที่สาม คือ จำนวนและปริมาณงานที่ใช้ และประการสุดท้าย คือ ผลกระทบต่อตลาดที่มีศักยภาพหรือผลกระทบของมูลค่างาน ไม่ได้แยกต่างหากออกมาระบุไว้ในคู่มือเหมือนกับประเทศไทย

เมื่อพิจารณาในคำพิพากษาจะพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกามีแนวทางการพิจารณาค้ายคลึงกันในทุกคดี โดยจะพิจารณาไล่เรียงเป็นรูปแบบมาตั้งแต่ประการที่ 1 จนถึงประการที่ 4 แล้วจึงมาชั่งน้ำหนักรวมในแต่ละประการว่า ถือว่าเป็นการใช้อย่างเป็นธรรมหรือไม่

3.2 หลักเกณฑ์พิจารณาการใช้ขอบเขตดุลพินิจของศาลอังกฤษ

ศาลอังกฤษจะใช้ดุลพินิจในการพิจารณาบริบท เงื่อนไข และรายละเอียดต่างๆ อย่างรอบคอบ ก่อนตัดสินว่ามีการละเมิดลิขสิทธิ์เกิดขึ้นหรือไม่ ในการพิจารณาคดีลิขสิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานส่วนตัว ศาลอังกฤษจะใช้หลักเกณฑ์หรือขอบเขตดุลพินิจหลายประการ ดังนี้

ประการแรก คือ ลักษณะการใช้งาน โดยศาลจะพิจารณาว่าการนำงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้นั้นเป็นการใช้งานส่วนตัวจริงหรือไม่ โดยจะให้น้ำหนักกับวัตถุประสงค์และบริบทของการใช้งาน

ประการที่สอง คือ ผลกระทบทางการตลาด การใช้งานส่วนตัวจะต้องไม่มีกระทบต่อมูลค่าทางการตลาดของงานอันมีลิขสิทธิ์

ประการที่สาม คือ ปริมาณการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ ศาลจะพิจารณาถึงปริมาณการใช้งานส่วนตัวนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ โดยทั่วไปแล้วการใช้ทั้งหมดจะไม่ถือว่าเป็นการใช้งานส่วนตัว

ประการที่สี่ คือ ลักษณะของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่นำมาใช้ก็มีผลต่อการพิจารณา เช่น หากเป็นงานที่มีเนื้อหาลามกอนาจาร อาจไม่ได้รับการยอมรับให้ใช้งานส่วนตัว

*****

ประการที่ห้า คือ วิธีการในการเข้าถึงงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยศาลอาจพิจารณาดูว่าวิธีการที่ผู้ใช้งานได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่

และประการสุดท้าย คือ จำนวนคนที่ใช้งานอันมีลิขสิทธิ์นั้น การใช้งานส่วนตัวโดยทั่วไปจะหมายถึงการใช้งานระหว่างปัจเจกบุคคลเท่านั้น หากมีการแบ่งปันกับกลุ่มบุคคลจำนวนมาก อาจไม่ถือว่าเป็นการใช้งานส่วนตัว

จะเห็นได้ว่าการพิจารณาว่าการใช้งานลิขสิทธิ์นั้นเป็นการใช้งานส่วนตัวหรือไม่ ศาลอังกฤษจะใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักปัจจัยต่างๆ อย่างรอบคอบ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์และผู้ใช้งานอันมีลิขสิทธิ์นั้น โดยหลักเกณฑ์เหล่านี้มาจากการตัดสินคดีสำคัญของศาลอังกฤษและคำวินิจฉัยของผู้พิพากษา ซึ่งได้วางบรรทัดฐานหรือแนวทางในการพิจารณาประเด็นการใช้งานส่วนตัวไว้

3.3 หลักเกณฑ์พิจารณาการใช้ขอบเขตดุลพินิจของศาลฝรั่งเศส

กฎหมายลิขสิทธิ์ของฝรั่งเศสที่กำหนดหลักเกณฑ์และขอบเขตของ “การใช้งานส่วนตัว” ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์และสิทธิที่เกี่ยวข้อง (Code de la propriété intellectuelle) มาตรา L.122-5² โดยศาลได้วางหลักเกณฑ์และตีความขอบเขต “การใช้งานส่วนตัว” ผ่านคำพิพากษาของศาลฝรั่งเศสหลายคดี

ศาลฝรั่งเศสมีหลักเกณฑ์และขอบเขตการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาว่าการใช้งานลิขสิทธิ์ถือเป็นการ “การใช้งานส่วนตัว” หรือไม่ โดยทั่วไปจะพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ ดังนี้

ประการแรก คือ วัตถุประสงค์ของการใช้งาน ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตัวเท่านั้น ไม่ใช่เชิงพาณิชย์หรือได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

ประการที่สอง คือ ลักษณะของการใช้งาน ต้องเป็นการใช้งานภายในครอบครัวหรือกลุ่มบุคคลสนิทสนมเท่านั้น ไม่ได้เปิดให้สาธารณะเข้าถึงได้

ประการที่สาม คือ ปริมาณการใช้งาน จะต้องมีการคัดลอกหรือทำสำเนาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ไม่ถือว่าทำสำเนาทั้งหมด

และประการสุดท้าย คือ มีผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์หรือไม่ หากส่งผลกระทบมากก็อาจไม่ได้รับการยกเว้นว่าเป็นการใช้งานส่วนตัว

จะเห็นได้ว่า การใช้งานลิขสิทธิ์จะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตัวอย่างแท้จริง โดยมีขอบเขตที่จำกัด และไม่กระทบต่อการใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ของเจ้าของลิขสิทธิ์จึงจะถือว่าเป็น “การใช้งานส่วนตัว” ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ฝรั่งเศส

3.4 หลักเกณฑ์พิจารณาการใช้ขอบเขตดุลพินิจของศาลญี่ปุ่น

กฎหมายลิขสิทธิ์ของญี่ปุ่นกำหนดข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์สำหรับ “การใช้งานส่วนตัว” ไว้ในมาตรา 30 ปรากฏอยู่ใน The Copyright Act of Japan โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าเป็น “การใช้งานส่วนตัว” หรือไม่ ดังนี้

*****

ประการแรก คือ การทำสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์เพื่อการใช้งานส่วนตัวถือว่าไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ หากเป็นการกระทำโดยบุคคลนั่นเอง

ประการที่สอง คือ การทำสำเนาจากต้นฉบับที่ได้มาจากแหล่งที่ผิดกฎหมายจะไม่ได้รับการยกเว้น

และประการสุดท้าย คือ ในการทำสำเนางานบางประเภท เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์และงานอันมีลักษณะคล้ายกันนั้นจะไม่ได้รับการยกเว้นด้วย

จะเห็นได้ว่า กฎหมายลิขสิทธิ์ของญี่ปุ่นอนุญาตให้ทำสำเนาเพื่อการใช้งานส่วนตัวได้ภายใต้ข้อจำกัดและเงื่อนไขบางประการ ซึ่งศาลญี่ปุ่นใช้หลายหลักการในการตัดสินคดีที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานส่วนตัวภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ ซึ่งนอกจากหลักเกณฑ์ข้างต้น ศาลยังพิจารณาโดยขอบเขตในการพิจารณาดังนี้

ประการแรก คือ หลักความสมดุล (Balancing Test) ศาลจะพิจารณาถึงดุลยภาพระหว่างสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์และประโยชน์สาธารณะในการใช้งานนั้นๆ เพื่อหาจุดสมดุล

ประการที่สอง คือ หลักวัตถุประสงค์ (Purpose Test) ศาลจะพิจารณาวัตถุประสงค์ของการใช้งานว่าเป็นไปเพื่อการใช้งานส่วนตัวอย่างแท้จริงหรือไม่ ไม่ใช่เพื่อการค้า

ประการที่สาม คือ หลักปริมาณ (Amount Test) ศาลจะพิจารณาปริมาณของงานที่นำมาใช้ว่ามากเกินไปสมควรหรือไม่ ควรใช้เท่าที่จำเป็นเท่านั้น

ประการที่สี่ คือ หลักผลกระทบต่อตลาด (Market Effect Test) ศาลจะพิจารณาว่าการใช้งานนั้นๆ ส่งผลกระทบต่อตลาดและมูลค่าทางเศรษฐกิจของงานอันมีลิขสิทธิ์หรือไม่

และประการสุดท้าย คือ หลักเจตนา (Intent Test) ศาลจะพิจารณาเจตนาของผู้ใช้งานว่ามีเจตนาแสวงหาประโยชน์ทางการค้าหรือไม่

จะเห็นได้ว่า ศาลญี่ปุ่นจะใช้หลักการต่างๆ เหล่านี้ประกอบกันในการชั่งน้ำหนักว่าการใช้งานใดเข้าข่ายการใช้งานส่วนตัวที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพื่อคุ้มครองสิทธิของทั้งเจ้าของลิขสิทธิ์และผู้ใช้งานอย่างเหมาะสม ซึ่งหลายคดีที่ศาลญี่ปุ่นได้ตัดสินโดยใช้หลักการต่างๆ ข้างต้นในการพิจารณาว่าการกระทำนั้นเข้าข่ายการใช้งานส่วนตัวตามกฎหมายลิขสิทธิ์หรือไม่ เช่น การบันทึกภาพยนตร์จากทีวีเพื่อชมภายหลัง ศาลสูงสุดพิจารณาว่าการบันทึกภาพยนตร์จากทีวีเพื่อชมภายหลัง เป็นการใช้งานส่วนตัวที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือการทำสำเนาหนังสือเพื่อใช้งานส่วนตัวในการศึกษาโดยคัดลอกเนื้อหาบางส่วนเป็นเรื่องที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือการทำสำเนาเพลงจำนวน 121 เพลง เพื่อใช้งานส่วนตัวเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ เนื่องจากปริมาณที่คัดลอกมากเกินไปสมควร

3.5 หลักเกณฑ์พิจารณาการใช้ขอบเขตดุลพินิจของศาลไทย

ประเทศไทยได้บัญญัติ ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมขึ้น โดยมีที่มาจากหลักการสากลที่เรียกว่า “หลักการทดสอบสามขั้นตอน” (Three-Step Test) ที่มีความสอดคล้องกับบทบัญญัติของความตกลงทริปส์ Article 13 และอนุสัญญากรุง

*****

เบอร์น Article 9 (2) ซึ่งรัฐสมาชิกจะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศและจะต้องนำไปบัญญัติเป็น
ข้อยกเว้นของกฎหมายลิขสิทธิ์ภายในประเทศของตน และต้องให้สอดคล้องกับ“หลักการทดสอบสามขั้นตอน”
ด้วย

เงื่อนไข 3 ประการของหลักการทดสอบสามขั้นตอน คือ ต้องเป็นกรณีพิเศษบางกรณี ไม่ขัดต่อ
การแสวงหาประโยชน์จากงานตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ และไม่กระทบกระเทือนสิทธิอันชอบธรรมของ
เจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร

โดยในรายละเอียดนั้น ประเทศไทยได้นำหลักการทดสอบสามขั้นตอนทั้ง 3 ประการ มาบัญญัติ
แยกเป็นวรรคแรกและวรรคสอง โดยประการที่ 1 กรณีพิเศษบางกรณี ถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 32 วรรค 2 และ
ประการที่ 2 และ 3 ถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 32 วรรคแรก ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และฉบับ
แก้ไขเพิ่มเติมตนเอง โดยถือเป็นมาตรฐานการพิจารณาในกรณีที่มีการใช้ผลงานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับ
อนุญาต โดยกำหนดว่า การกระทำแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ หากไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์ตามปกติของ
เจ้าของลิขสิทธิ์ และไม่กระทบกระเทือนสิทธิอันชอบธรรมของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินควร ให้ถือว่ามิใช่การละเมิด
ลิขสิทธิ์

การใช้ดุลยพินิจของศาลในการตัดสินคดี ถือเป็นหัวใจสำคัญในการนำไปสู่คำตัดสินที่ยุติธรรม การ
กำหนดขอบเขตและหลักการที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องในการบังคับใช้กฎหมายก็เป็นสิ่งที่ควรให้
ความสำคัญเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของ “ข้อยกเว้นการละเมิด
ลิขสิทธิ์” ตามมาตรา 32 ทั้งวรรคแรกและวรรคสอง ซึ่งศาลไทยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาที่ค่อนข้างเคร่งครัด
กล่าวคือ มีการพิจารณาโดยใช้มาตรา 32 วรรคแรกและวรรคสองควบคู่กันไปเสมอ โดยไม่ได้พิจารณาถึงเหตุ
ปัจจัยอื่นประกอบ และแนวทางพิจารณายังไม่เป็นรูปแบบที่ชัดเจนแน่นอน บางครั้งก็พิจารณาโดยเคร่งครัด
แต่บางครั้งก็ให้นำหลักการ Fair use มาใช้ประกอบการพิจารณาด้วยด้วย จึงแตกต่างจากแนวทางของ
สหรัฐอเมริกาที่มีรูปแบบที่ชัดเจนมากกว่า

หลักเกณฑ์ตามคู่มือที่กำหนดปัจจัยการพิจารณา 4 ประการ ดังกล่าวไม่ได้ระบุไว้ในบทบัญญัติ
แห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย จึงไม่มีผลผูกพันให้ศาลจำเป็นต้องตีความตามนั้น ในการพิจารณาข้อยกเว้นการ
ละเมิดลิขสิทธิ์ ศาลไทยจึงยังมิได้นำหลักเกณฑ์มาใช้เป็นแนวทางประกอบด้วย ศาลอาจนำปัจจัยอื่นมา
ประกอบการพิจารณา หรือพิจารณาเพียงปัจจัยเดียวว่าการกระทำนั้นขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงาน
อันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือไม่ หรือกระทบกระเทือนสิทธิอันชอบธรรมของเจ้าของลิขสิทธิ์จน
ไม่สมควรได้รับความคุ้มครองหรือไม่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความสับสนแก่ผู้ใช้งานลิขสิทธิ์ที่ปฏิบัติตามแนวทางที่
คู่มือได้แนะนำไว้

แม้ว่าคู่มือดังกล่าวจะกำหนดเกณฑ์การพิจารณา 4 ประการไว้แล้ว แต่ยังคงมีความไม่แน่นอนใน
ประเด็นของการกำหนดน้ำหนักความสำคัญของแต่ละปัจจัย ว่าจะต้องพิจารณาควบคู่กันหรือให้น้ำหนักเป็น
พิเศษแก่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง หรือหากการกระทำขัดต่อเงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่ง ย่อมถือเป็นการใช้งานที่ไม่
สมเหตุสมผลทันที เกณฑ์การพิจารณา 4 ประการดังกล่าว ได้แก่ ประการแรก คือ วัตถุประสงค์ในการใช้งาน

*****

อันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ประการที่สอง คือ ลักษณะธรรมชาติของงานอันมีลิขสิทธิ์ ประการที่สาม คือ จำนวนปริมาณการใช้งานลิขสิทธิ์เมื่อเทียบกับจำนวนปริมาณที่เป็นสาระสำคัญหรือคุณค่าของงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น และประการสุดท้าย คือ ผลกระทบต่อคุณค่าของงานและตลาด โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่า ประการที่ 4 เรื่องผลกระทบต่อคุณค่าของงานและตลาดถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการตรวจสอบการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ เนื่องจากหากตลาดของงานลิขสิทธิ์ถูกระงับกระเทือน ย่อมขาดแรงจูงใจในการสร้างสรรค์งาน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาต่อไปอาจทำให้วงจรการพัฒนาเศรษฐกิจหยุดชะงักได้

อภิปรายผล

เมื่อพิจารณาความหมาย นิยาม จากแหล่งอ้างอิงต่างๆ ประกอบกับเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทบทวนและปรับปรุงถ้อยคำในมาตรา 32 วรรคสอง (2) เพื่อให้กฎหมายลิขสิทธิ์มีความทันสมัย ชัดเจน และเป็นธรรมต่อประชาชนทุกกลุ่ม โดยอาจเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาได้ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมนิยามศัพท์ในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมขึ้น โดยอาจให้คำนิยามว่า “ครอบครัวและญาติสนิท” หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกันและใช้ชีวิตร่วมกันในสถานที่เดียวกัน โดยไม่จำกัดเฉพาะผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือเครือญาติเท่านั้น เพื่อให้การตีความคำนิยามของคำว่า “ครอบครัวและญาติสนิท” ชัดเจนและครอบคลุมมากขึ้น และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน

จากการศึกษาคำพิพากษาและเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องพบว่า การพิจารณาปริมาณและสัดส่วนของการใช้งานลิขสิทธิ์อย่างเป็นธรรมนั้น ไม่มีเกณฑ์ตายตัวที่ชัดเจน แต่ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเฉพาะและปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ในแต่ละกรณี อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดความชัดเจนและมีแนวทางที่เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น จึงขอเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 32 เพิ่มข้อความวรรคสาม “การทำซ้ำ ดัดแปลง หรือเผยแพร่เพื่อการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง และบุคคลอื่นในครอบครัวหรือญาติสนิท โดยมิได้จัดทำเพื่อหากำไร มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้ปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง และได้ทำซ้ำ ดัดแปลง หรือเผยแพร่ในส่วนซึ่งเป็นสาระสำคัญหรือเกินจำนวนที่สมควร” และในส่วนของเกณฑ์ด้านสัดส่วนและปริมาณการใช้นั้น ขอเสนอให้มีการระบุตัวเลขสัดส่วนที่ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางพิจารณาเบื้องต้นว่าการทำงานเพื่อประโยชน์ของตนเอง (Private use) นั้นอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์อันชอบธรรมของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควรหรือไม่ โดยอาจกำหนดตัวเลขบรรทัดฐานไว้ที่ไม่เกินร้อยละ 10 ของปริมาณผลงานทั้งหมด หรือผลกระทบจากความเสียหายทั้งหมด โดยระบุไว้ที่คู่มือการใช้งานที่เป็นธรรม

ดังนั้น จากการวิเคราะห์ข้างต้น การใช้ดุลพินิจของศาลในการพิจารณาคดีลิขสิทธิ์เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องสร้างดุลยภาพระหว่างการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์และการส่งเสริมการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากงานอย่างเหมาะสม จึงมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 32 เพิ่มข้อความวรรคท้าย “ภายใต้บทบัญญัติในวรรคหนึ่ง การใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง และบุคคลอื่นในครอบครัวหรือญาติสนิท ถ้าได้

*****

กระทำการแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากกระทำการโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการใช้งาน ลักษณะ จำนวนหรือปริมาณงานที่ใช้ และผลกระทบต่อมูลค่าของงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น” และเสนอให้ปรับปรุงคู่มือการใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรม ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยกำหนดแนวทางในการชั่งน้ำหนักและให้ความสำคัญของปัจจัยต่างๆ กล่าวคือ ในกรณีที่น้ำหนักของปัจจัยต่างๆ ใกล้เคียงกัน ให้ถือปัจจัยที่ 4 คือ ผลกระทบต่อคุณค่าของงานและตลาด เป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาขั้นสุดท้าย เนื่องจากเป็นองค์ประกอบหลักที่แสดงถึงผลกระทบต่อแรงจูงใจในการสร้างสรรค์งานของเจ้าของลิขสิทธิ์ และมีผลต่อวงจรการพัฒนาเศรษฐกิจ และในการพิจารณาว่าเป็นการใช้งานอย่างเป็นธรรมหรือไม่ ควรชั่งน้ำหนักปัจจัยทั้ง 4 ประการรวมกัน โดยไม่ควรถือว่าหากขัดต่อปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งก็ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ทันที เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและการใช้ดุลพินิจอย่างรอบคอบ

บทสรุป

การใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงานอันมีลิขสิทธิ์ ยังคงเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันที่หาข้อยุติไม่ได้ ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยก็ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน ข้อเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงานอันมีลิขสิทธิ์ในครั้งนี้ จะทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงานอันมีลิขสิทธิ์มีสิทธิในการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ที่ชัดเจนขึ้น และอาจเป็นประโยชน์แก่นักกฎหมายและนักวิชาการกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยในการผลักดันให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เพื่อให้มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองในงานอันมีลิขสิทธิ์ ตาม มาตรา 32 วรรคสอง (2) ภายใต้บริบททางสังคมที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- เจษฎ์ โทณะวณิก. “การละเมิดลิขสิทธิ์.” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช* (หน่วยที่5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2565.
- Mosby’s Medical Dictionary. “Family (Sociology).” Assessed March 19, 2024, [https://medical-dictionary.thefreedictionary.com/Family+\(sociology\)](https://medical-dictionary.thefreedictionary.com/Family+(sociology)).
- เวิร์คพอยท์ทูเดย์. “ส่องกฎหมาย สมรสเท่าเทียมทั่วโลก.” 14 มิถุนายน 2566. <https://workpointtoday.com/worlds-same-sex-marriage>.

*****

Pew Research Center. “Marriage and Cohabitation in the U.S.” November 6, 2019.

<https://www.pewresearch.org/social-trends/2019/11/06/marriage-and-cohabitation-in-the-u-s>.

ศรินันท์ กิตติสุขสถิต และปรีญา พลอยระย้า. “ความสุขคนทำงานที่มีสถานภาพสมรสหลากหลายในสังคมไทย: แต่งก็สุข ไม่แต่งก็สุข . . . จริงหรือ?” มหาวิทยาลัย มหิดล, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. ค้นเมื่อ 19 มีนาคม พ.ศ. 2567. <https://ipsr.mahidol.ac.th/wp-content/uploads/2022/03/447-IPSR-Conference-A19-fulltext.pdf>.

วัส ดิงสมิตร, การศึกษาหรือวิจัยอันเป็นข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์, บทบัณฑิตย 57, (มีนาคม 2557): 82–95.

The Copyright Design and Patent Act 1988.

The French Intellectual Property Code.

The Copyright Law of Japan.

Oxbridge Notes. “Judgement for the Case, Court of Appeal: Hubbard and Another v. Vosper and Anather.” Assessed February 8, 2024, <https://uniset.ca/other/cs3/vosper.html>.